

УДК 811.111`373.43
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-93-27>

ТЕЛЕСКОПІЙНІ НЕОНОМІНАЦІЇ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Тимошук Н. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету
вул. Соборна, 87, Вінниця, Україна
orcid.org/0000-0001-5638-5825
n.tymoshchuk@vtei.edu.ua*

Ключові слова: телескопізми,
словотвір, неологізми,
англійська мова, лексичні
інновації.

У статті розглянуто телескопію як один із продуктивних способів неологізації сучасної англійської мови, що пов'язано з економією в мові. Актуальність дослідження інноваційної лексики зумовлена її значною кількістю й частотою її вживання. Аналіз телескопічних неонімацій в англійській мові дає змогу розглянути причини появи їх класифікацій, ознаки, сфери використання й особливості функціонування. У дослідженнях учених-мовознавців існує термінологічна варіативність. Лінгвісти використовують такі терміни для номінування аналізованого феномена: слова-злитки, слова-амальгами, складноскорочені слова, *telescoping*, *telescoped words*, *blend*, *blendings*, *contamination*, *portmanteau words*. Матеріалом дослідження слугували 226 англійських телескопізмів, обраних методом суцільної вибірки.

Дослідження засвідчило високу ефективність використання телескопії в сучасній англійській мові. Її популярність зумовлена як тенденцією до економії мовних засобів, так і виявом лінгвокреативної здатності мовців. Неолексеми розподілено за 18 тематичними групами: «Екологія, клімат, природне середовище», «Будівництво й архітектура», «Наука і технології», «Політика і суспільство», «Бізнес і фінанси», «Психологія», «Покоління людей, сім'я, виховання», «Навчання й освіта», «Стосунки», «Естетика, одяг, стиль життя», «Література, кіно, музика, мистецтво», «Здоров'я і краса», «Спорт», «Хобі та дозволя», «Їжа», «Пандемія Covid-19», «Лінгвістика», «Сленг». Найбільшу кількість телескопічних одиниць містить розділ «Наука й технології», що становить 26,52%.

Аналіз емпіричного матеріалу дав змогу встановити використання чотирьох продуктивних словотвірних моделей телескопічних неонімацій: 1) $ab + cd > ad$; 2) $ab + cd > abd$; 3) $ab + cd > acd$; 4) $ab + cd > a(b/c)d$. Поділ груп за моделями виявив таке співвідношення: $ab + cd > ad$ становить 30,09%, $ab + cd > abd$ – 30,97%, $ab + cd > acd$ – 35,84%, $ab + cd > a(b/c)d$ – 3,1%. Найпродуктивнішими та найбільш перманентними типами словотворення за допомогою телескопії є іменники (98,23%). Перспективність подальших досліджень убачаємо в необхідності аналізу способів перекладу англійських телескопічних неонімацій.

MODERN ENGLISH TELESCOPIC NEONOMINATIONS

Tymoshchuk N. M.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
of State University of Trade and Economics
Soborna str., 87, Vinnytsia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-5638-5825
n.tymoshchuk@vtei.edu.ua*

Key words: *telescoping units, word formation, neologisms, English language, lexical innovations.*

The article deals with telescopic word formation as one of the productive ways of neologization of modern English, which is associated with economy in the language. The relevance of the study of innovative vocabulary is caused by its considerable number and frequency of its use. The analysis of telescopic neonomizations in English enables us to consider the reasons for their emergence, classifications, features, spheres of use and specifics of functioning. There is terminological variability in the research of linguists. Scholars use various terms to nominate the analyzed phenomenon, i.e., amalgams, compound words, telescoping, telescoped words, blendings, contamination, and portmanteau words. The material of the study was 226 English telescoped words selected by the method of continuous sampling.

The study has found that telescopic word formation is highly effective in modern English. Its popularity is caused by both the tendency to save linguistic means and linguistic creativity of speakers. The neologisms are divided into 18 thematic groups, i.e., Ecology, Climate, and Natural Environment; Construction and Architecture; Science and Technology; Politics and Society; Business and Finance; Psychology; Generations, Family, and Upbringing; Training and Education; Relationships; Aesthetics, Clothing, and Lifestyle; Literature, Cinema, Music, and Art; Health and Beauty; Sports, Hobbies and Leisure; Food, Covid-19 Pandemic; Linguistics; Slang. The category Science and Technology contains the largest number of telescopic units, with a share of 26.52%.

The analysis of the empirical material made it possible to detect the use of four productive word-formation models: 1) $ab + cd > ad$; 2) $ab + cd > abd$; 3) $ab + cd > acd$; 4) $ab + cd > a(b/c)d$. The distribution of groups by model revealed the following ratio: $ab + cd > ad$ is 30.09%, $ab + cd > abd$ is 30.97%, $ab + cd > acd$ is 35.84%, $ab + cd > a(b/c)d$ is 3.1%. The most productive and permanent types of telescopic word formation are nouns (98.23%). We see the prospect of further research in the need to analyze the ways of translating English telescopic nominations.

Постановка проблеми. Перманентний розвиток є найважливішою умовою існування мови. Процес пізнання світу, поява нових понять і реалій, зміни в суспільному житті, науково-технічний прогрес відбуваються постійно, потребуючи необхідної кількості лексичних одиниць. Поява неологізмів демонструє динамізм мови [5, с. 168].

Для сучасної англійської мови характерні різні способи утворення нових лексичних одиниць. Лінгвістичні студії доводять, що нова лексика здебільшого утворюється з власного матеріалу шляхом словотвірних операцій і переосмислення

вже наявних лексичних одиниць [5, с. 169]. Прагнення до економії мовних засобів проявляється в утворенні нових слів за допомогою такого лінгвістичного феномена, як телескопія [1]. За даними канадських мовознавців, частка телескопізмів у словнику неологізмів Дж. Алджео «Fifty Years Among the New Words: A Dictionary of Neologisms 1941–1991» становила лише 5%, однак за перше десятиріччя ХХІ ст. цей показник становив уже 43% [7, с. 130].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Телескопія як спосіб творення неолексики нео-

дноразово ставала об'єктом наукових розвідок вітчизняних і зарубіжних мовознавців. Варто виокремити дослідження, спрямовані на вивчення місця й ролі телескопії в системі англійської мови (А. Де Болт, С. Кеммер, Г. Марчанд, С. Нухов, Р. Фішер), присвячені вивченню цього способу словотвору в інших мовах (О. Белих, О. Гудкова, В. Лейчик, О. Нікітіна, Т. Попова, Л. Рись), пов'язані з когнітивними (М. Джонсон, В. Еванс, О. Кубрякова, Х. Шмідт) і креативними (А. Меткалф, С. Нухов, Р. Фішер) аспектами словотвору. Цілком погоджуємося з думкою В. Нечипоренко, що більшість питань, пов'язаних із телескопією, дотепер розглядали фрагментарно, ізольовано, а тому й залишилися недостатньо вивченими й опрацьованими [2].

У публікації ми маємо на меті проаналізувати структурно-семантичні особливості телескопізмів як продуктивного засобу утворення номінацій у сучасній англійській мові. Досягнення окресленої мети передбачає вирішення таких завдань: аналіз релевантного мовного матеріалу й установлення продуктивних словотвірних моделей телескопізмів; виявлення особливостей телескопічного словотвору й визначення причин активізації цього способу номінації.

Об'єкт дослідження – сучасні телескопічні неонімації сучасної англійської мови.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості телескопізмів сучасної англійської мови.

Матеріалом дослідження слугували 226 телескопізмів, обраних методом суцільної вибірки зі словника англомовних неологізмів ХХІ століття, укладеного Наталією Крамар [3], що становить 20,6% обсягу лексикографічного видання.

Виклад основного матеріалу. Крім численних лінгвістичних розвідок, присвячених дослідженню телескопії як мовного явища, варто відзначити різноманітність термінів, якими послуговуються для позначення результатів цього процесу. Сучасна лінгвістична наука не має єдиної лексики на позначення телескопічних інновацій, учені-мовознавці використовують такі терміни для номінування цього феномена: слова-злитки (Н. Амосова), слова-амальгами (І. Гальперін), складноскорочені слова (Р. Кисельова, Н. Шанський), *telescoping*, *telescoped words* (І. Арнольд, М. Bryant, І. Berman, К. Баранцев, А. Соколенко, Н. Шанський), *blend*, *blendings* (А. Kennedy), *contamination* (Н. Лаврова, Т. Цимбалюк-Скопненко), *portmanteau words* (В. Заботкіна, Л. Carroll) [6, с. 116]. Однак, незважаючи на різні точки зору, мовознавці одноставні, коли звертають увагу на усичення принаймні одного з двох твірних слів і припускають можливість накладання в місці з'єднання мотивувальних основ [4].

У словнику англомовних неологізмів ХХІ століття, укладеного Наталією Крамар [3] неолексеми поділено за 18 тематичними групами: «Екологія, клімат, природне середовище», «Будівництво й архітектура», «Наука і технології», «Політика і суспільство», «Бізнес і фінанси», «Психологія», «Покоління людей, сім'я, виховання», «Навчання й освіта», «Стосунки», «Естетика, одяг, стиль життя», «Література, кіно, музика, мистецтво», «Здоров'я і краса», «Спорт», «Хобі та дозволя», «Їжа», «Пандемія Covid-19», «Лінгвістика», «Сленг».

Найбільшу кількість телескопічних одиниць містить розділ «Наука і технології», що становить 26,52%. Кількісні показники розподілу телескопічних інновацій за тематичними групами представимо у вигляді діаграми (рис. 1).

Розглянемо словотвірні моделі телескопізмів сучасної англійської мови й скористаємося для цього традиційною літерною символікою. На підставі проведеного аналізу принагідно зазначимо, що найбільш продуктивними є чотири основні моделі: 1) $ab + cd > ad$; 2) $ab + cd > abd$; 3) $ab + cd > acd$; 4) $ab + cd > a(b/c)d$:

1) $ab + cd > ad$ – з'єднання початкового фрагмента першого слова (*a*) з кінцевим фрагментом другого слова (*d*), наприклад: *brinicle* (*brine* + *icicle*), *cartomizer* (*cartridge* + *atomizer*), *cryomation* (*cryogenic* + *cremation*), *chugger* (*charity* + *mugger*), *fracktivist* (*fracking* + *activist*), *hydricity* (*hydrogen* + *electricity*), *infodemic* (*information* + *pandemic*), *libfix* (*liberated* + *affix*), *phablet* (*phone* + *tablet*), *phygital* (*physical* + *digital*), *quarantini* (*quarantine* + *martini*), *Regenuary* (*regenerative* + *January*), *vaxxie* (*vaccine* + *selfie*), *Veganuary* (*vegan* + *January*), *Janxiety* (*January* + *anxiety*), *womance* (*woman* + *romance*).

Крім наведених вище прикладів телескопічних слів, у яких не спостерігаємо стягнення квазіморфів, з'являються новотвори, у котрих поєднання усичених мотивувальних основ є результатом гаплогії, наприклад, *apatheism* (*apathy* + *theism*), *blanet* (*black hole* + *planet*), *produsage* (*production* + *usage*). Складання двох «уламкових» елементів з іншими структурними моделями спостерігаємо значно рідше: $ab + cd > ac$ (апокопа + апокопа) – *eco-tech* (*ecological* + *technology*); $ab + cd > bc$ (афереза + апокопа) – *botnet* (*robot* + *network*); $ab + cd > bd$ (афереза + афереза) – *netpreneur* (*Internet* + *entrepreneur*);

2) $ab + cd > abd$ – з'єднання першого цілого слова (*ab*) з кінцевою частиною другого слова (*d*). Наприклад, *bloatware* (*to bloat* + *software*); *claytronics* (*clay* + *electronics*); *cleanfluencer* (*clean* + *influencer*); *clicktivism* (*click* + *activism*); *fatberg* (*fat* + *iceberg*); *firenado* (*fire* + *tornado*); *freecycling* (*free* + *recycling*); *freemium*

Рис. 1. Кількісні показники поділу телескопічних інновацій за лексико-семантичними групами

(*free + premium*), *greedflation* (*greed + inflation*), *greenflation* (*green + inflation*); *hunkvertising* (*hunk + advertising*); *maninterrupting* (*man + to interrupt*); *mancession* (*man + recession*); *sextortion* (*sex + extortion*); *sleepcast* (*to sleep + podcast*); *twindemic* (*twin + pandemic*). Звукове накладання в телескопізмах, створених за цією моделлю, також можливе, наприклад: *carbage* (*car + garbage*), *listicle* (*list + article*), *screenome* (*screen + genome*), *sext* (*sex + text*);

3) $ab + cd > acd$ – з'єднання початкового елемента першого слова (a) з повним другим словом (cd). Прикладом можуть слугувати такі телескопійні слова: *algspeak* (*algorithm + to speak*), *altmetrics* (*alternative + metrics*); *covidiot* (*Covid-19 + idiot*); *covidivorce* (*Covid-19 + divorce*), *chumbox* (*chumming + box*), *gastrophysics* (*gastronomy + physics*), *honeypotoken* (*honeypot + token*), *nutrigenomics* (*nutrition + genomics*), *plastisphere* (*plastic + sphere*), *roboethics*. (*robot + ethics*), *quaranteam* (*quarantine + team*), *splinternet* (*splinter + internet*);

4) $ab + cd > a(b/c)d$ – злиття неусічених слів з обов'язковим накладанням звукових сегментів у місці з'єднання твірних основ. У похідних

словах такого типу середня частина (b/c) спільна для обох вихідних одиниць, наприклад, *fiscalamity* (*fiscal + calamity*), *freeconomics* (*free + economics*), *geeksploitation* (*geek + exploitation*), *marketecture* (*market + architecture*). Особливим способом утворені телескопійні одиниці *computent* (*computer + competent*), *entertoyment* (*entertainment + toy*), *glocal* (*global + local*), у яких слова накладаються одне на одне так, що змінюється лише одна ($e \rightarrow u$, $b \rightarrow c$) або дві ($ai \rightarrow ou$) букви, а твірні слова при цьому майже повністю зберігають свою початкову форму. Розподіл груп за моделями виявив таке співвідношення: $ab + cd > ad$ становить 30,09%, $ab + cd > abd$ – 30,97%, $ab + cd > acd$ – 35,84%, $ab + cd > a(b/c)d$ – 3,1%.

Найпродуктивнішими й найбільш перманентними типами словотворення за допомогою телескопії є іменники (98,23%): *beditation* (*bed + meditation*) – медитація, яка здійснюється в ліжку; *bullycide* (*bully + suicide*) – самогубство, спричинене булінгом (переважно в шкільному середовищі), *Calexit* (*California + exit*, за аналогією до *Brexit*) – потенційний вихід штату Каліфорнія зі складу Сполучених Штатів Америки, який обговорювався у 2015–2020 роках, *clicktivism*

(*click + activism*) – підтримка якоїсь соціальної ініціативи в інтернеті, наприклад, шляхом підписання онлайн-петицій; *fatberg* (*fat + iceberg*) – застигла маса в каналізації, яка складається із жиру та різних матеріалів із тривалим періодом розкладання; *funemployment* (*fun + unemployment*) – період безробіття, який приносить людині задоволення; *greenflation* (*green + inflation*) – зростання цін на метали й мінерали, які потрібні для переходу на відновлювану енергію; *hydricity* (*hydrogen + electricity*) – комбіноване використання водню й електрики як джерела енергії; *medfluencer* (*medical + influencer*) – лікар, який дає поради чи рекомендує ліки в соціальних мережах; *staycation* (*stay + vacation*) – відпустка, яку людина або група людей проводять вдома чи недалеко від місця проживання; *workation* (*work + vacation*) – тимчасова подорож, яка поєднує роботу й відпочинок.

Ми виокремили лише три дієслова: *sext* (*sex + text*) – надсилати повідомлення сексуального змісту; *boomsplain* (*boomer + explain*) – пояснювати очевидні речі людині, молодшій за віком, що позиціонується як манера представників покоління бемі-бумерів (люди, народжені між 1946 і 1964 роками); *nerdsplain* (*nerd + explain*) – пояснювати щось у надмірно інтелектуальному та нудному стилі, з великою кількістю технічних подробиць. Найменш чисельними типами словотворення за допомогою телескопії є прикметники, репрезентовані лише однією лексичною одиницею: *phygital* (*physical + digital*) – термін на позначення інтегрованих комунікацій на межі віртуальної й фізичної дійсності.

Висновки із цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Дослідження засвідчило високу ефективність використання телескопії в сучасній англійській мові. Її популярність зумовлена як тенденцією до економії мовних засобів, так і виявом лінгвокреативної здатності мовців. Аналіз емпіричного матеріалу дав змогу встановити використання чотирьох продуктивних словотвірних моделей телескопійних неологізмів: 1) $ab + cd > ad$; 2) $ab + cd > abd$; 3) $ab + cd > acd$; 4) $ab + cd > a(b/c)d$. Розподіл груп за моделями виявив таке співвідношення: $ab + cd > ad$ становить 30,09%, $ab + cd > abd$ – 30,97%, $ab + cd > acd$ – 35,84%, $ab + cd > a(b/c)d$ – 3,1%. Найпродуктивнішими та найбільш перманентними типами словотворення за допомогою телескопії є іменники (98,23%).

Перспективність подальших досліджень убачаємо в необхідності аналізу способів перекладу англійських телескопічних неологізмів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демченко Н., Береговенко Н. Англомовні неологізми у сучасному економічному дискурсі.

Актуальні питання іноземної філології. 2022. Вип. 16. С. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-4>.

2. Нечипоренко В. Процес неологізації контамінанту Brexit у сучасній англійській мові. *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Філологія»*: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. Вип. 45. С. 306–315. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.27>.
3. Крамар Н. Словник англомовних неологізмів XXI століття. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2022. 240 с.
4. Сандій Л. Телескопія у процесах англомовної неологізації (на прикладі неологізмів сфери економіки). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія «Філологічні науки (Мовознавство)»*. 2013. С. 30–34.
5. Тимошук Н.М. Неологізми на позначення явищ COVID-19: морфологічний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. Вип. 35. Том 5. С. 168–172. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=en&id=27146>.
6. Тимошук Н.М. Телескопізми сучасної англійської мови: дефініція та типологія. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка. 2022. Вип. 47. Т. 4. С. 115–118. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=en&id=27574>.
7. Cook P., Stevenson S. Automatically Identifying the Source Words of Lexical Blends in English. *Computational Linguistics*. 2010. Vol. 36. № 1. P. 129–149.

REFERENCES

1. Demchenko, N., Berehovenko, N. (2022). Anhlomovni neolohizmy u suchasnomu ekonomichnomu dyskursi [English Neologisms in Modern Economic Discourse]. *Current issues of foreign philology*, vol. 16, pp. 25–32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-16-4> [in Ukrainian].
2. Nechyporenko, V. (2021). Protses neolohizatsii kontaminantu Brexit u suchasni anhliliskii movi [The Process of Neologization of the Blend Brexit in Modern English]. *Problems of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, vol. 45, pp. 306–315. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.45.27> [in Ukrainian].

3. Kramar, N. (2022) Slovnyk anhlomovnykh neolohizmiv XXI stolittia [Dictionary of English neologisms of the 21st century]. K.: TOV "NVP "Interservis".
4. Sandii, L. (2013). Teleskopiia u protsesakh anhlomovnoi neonominiatsii (na prykladi neolohizmiv sfery ekonomiky) [Telescopic Word-Formation and Neomination Processes in English Economic Vocabulary]. *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University. Series: Philological Sciences (Linguistics)*, pp. 30–34 [in Ukrainian].
5. Tymoshchuk, N.M. (2021) Neolohizmy na poznachennia yavyshch COVID-19: morfolohichni aspekt [Neologisms Denoting the Phenomena of COVID-19: Morphological Aspect]. *Topical issues of the humanities: an intercollegiate collection of researchers working with young people with Drohobych workers at Ivan Franko University*, issue 35, vol. 5, pp. 168–172. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=en&id=27146> [in Ukrainian].
6. Tymoshchuk, N.M. (2022). Teleskopizmy suchasnoi anhliiskoi movy: defnitsiia ta typolohiia [Telescopisms of modern English: definition and typology] *Topical issues of the humanities: an intercollegiate collection of researchers working with young people with Drohobych workers at Ivan Franko University*, issue 47, vol. 4, pp. 115–118. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=en&id=27574> [in Ukrainian].
7. Cook, P., Stevenson, S. (2010). Automatically Identifying the Source Words of Lexical Blends in English. *Computational Linguistics*, vol. 36, no. 1, pp. 129–149.